

ANKASAM bülten

30 Temmuz 2023
SAYI: 2023/30

16

Yunanistan-ABD ilişkilerinde
Güçlü İşbirliği
Dönemi

21

Asya-Pasifik'teki Bölgesel
Rekabet ve Kuzey
Kore

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

- 03** Kırgızistan-Tacikistan Hattında S/IHA Uzlaşısı
Dr. Emrah KAYA
- 06** Kuzey Kore ve Artan Bölgesel Rekabet
Zeki Talustan GÜLTEN
- 08** Hindistan-ABD İlişkilerinde Yeni Dönem mi?
Şeyma KIZILAY
- 11** Putin'den Çin Ziyareti Hazırlığı
Dr. Doğancahan BAŞARAN
- 14** Çin-ABD İlişkilerinin Geleceği
Zeki Talustan GÜLTEN
- 16** Yunanistan-ABD İlişkilerinde Güçlü İşbirliği Dönemi
Veli Can AKKAŞ
- 18** Vilnius Zirvesi ve NATO'nun Geleceği
Doç. Dr. Şafak OĞUZ
- 21** Asya-Pasifik'teki Bölgesel Rekabet ve Kuzey Kore
Zeki Talustan GÜLTEN
- 24** Japonya ile Güney Kore Arasındaki Tarihsel Problemlerin Güncel Konjonktüre Yansımaları
Zeki Talustan GÜLTEN
- 26** Sırbistan Dış Politikasında Zorlu Süreç
Veli Can AKKAŞ

BASINDA ANKASAM

- 28** Medya

DERGİLER

- 29** Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi
Bölgesel Araştırmalar Dergisi

ANKASAM ANALİZ

Kırgızistan-Tacikistan Hattında S/IHA Uzlaşısı

Kırgızistan ile Tacikistan, post-Sovyet ülkeleri olarak aralarında sınır ve su gibi çeşitli konularda uzlaşmazlık bulunan devletlerdir. Çeşitli dönemlerde taraflar arasında silahlı çatışmalar yaşanmakta ve bölgesel istikrar sekteye uğramaktadır. Bu durum devletler arasında güvensizliğe neden olmakla birlikte bölgede güvenlik ikilemine de sebebiyet vermektedir.

Bu süreçte devletlerin izledikleri politikalarından biri dünya gündeminde ve sanayi savunmasında en çok konuşulan teknolojilerden silahlı/silahsız insansız hava araçlarını (S/IHA) satın almak ve ulusal imkanlarla üretimini gerçekleştirmek olmuştur. Zira sahada çatışmaların ve savaşların seyrini değiştiren silahlar, ülkelere önemli bir psikolojik üstünlük sağlamaktaydı. Bununla bir-

Dr. Emrah KAYA

likte dünya gündeminde S/IHA'ların düşük maliyetlerine rağmen ağır kayıplar verdirmesi önemli bir avantaj sağlamaktaydı. Bu noktada Kırgızistan ve Tacikistan da S/IHA satın almaya yönelmiştir. Bu durum bölgedeki tansiyonunun ve güvensizliğin derinleşeceği tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Ancak 2022 yılının Eylül ayında yaşanan son çatışma sonrasında gerek bölge dinamiklerinde gerekse de küresel bazda yaşanan değişim ve dönüşüm, tarafların askeri kuvvet kullanımına başvurmasının önünü kesmiştir.

2022 yılının Eylül ayında yaşanan çatışmanın ardından Kırgızistan'ın izlediği dış politika ve Rusya'nın sürece yönelik açıklamaları neticesinde Tacikistan, barışçıl yollara daha yoğun bir şekilde yönelmiştir. Bu kapsamda sınırların belirlenmesi amacıyla hem başkentler hem de sahadaki görevliler de dahil olmak üzere çeşitli kurumlar arasında çeşitli seviyelerde sürekli bir şekilde temaslar ve toplantılar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Neticede ise tarafların sorunların çözülmesi noktasında gösterdikleri güçlü irade sayesinde sınırların belirlenmesi amacıyla çalışmalar hızla devam etmektedir.

Tarafların askeri güç kullanmak yerine barışçıl araçlara önem vermelerinin ilk nedeni şiddetle sorunların çözülmeyeceğini anlamalarıdır. İkinci olarak bölgedeki çatışmalar hem iki devleti hem de Orta Asya'yı istikrarsızlaştırmaktadır. Orta Asya, güvenli ve istikrarlı bir kalkınma amacıyla ikili sorunları barışçıl yollarla çözmeyi ilke olarak benimsemiştir. Bu bağlamda bölgesel aktörlerin gerek Bişkek gerekse de Duşanbe üzerinde barış yapmaları için baskı yaptıkları söylenebilir. Ayrıca çatışmalar ve askeri güç kullanımı iki devlet ekonomisi üzerinde önemli bir madliyeti beraberinde getirmektedir. Güvenlik ikileminin ve çatışmalarda yaşanan kayıpların neden olduğu zarar, olası bir zaferin cazibesini azaltmaktadır.

Diğer yandan çatışmalar, bölgedeki terör, radikal ve ayrılıkçı tehdit kaynaklarının bölgede daha kolay varlık göstermesine neden olacaktır. Bilindiği gibi, Afganistan bölgedeki en önemli tehdit üslerinden biridir. Bölgede yaşanan bir çatışma çeşitli terör örgütlerinin etkisini artırma potansiyeli taşımaktadır. Örneğin Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'nden (KGAÖ) yapılan açıklamaya göre, Devletül Irak ve Şam'ın (DEAŞ) sözde Horasan Emirliği'nin (ISKP) Afganistan'da Tacikistan sınırına yakın bir bölgede üstlenmiştir.[1] Olası bir şiddetli ve sürekli çatışma, ISKP'nin bölgeye sızmasını ve kalıcı hale gelmesini kolaylaştırırken, bu durum Duşanbe yönetimi için daha büyük bir tehdit arz etmektedir.

Son olarak 2 Mayıs 2023 tarihinde İnsan Hakları İzleme Örgütü, 14-17 Eylül 2022 tarihleri arasında Kırgız ve Tacik güvenlik güçleri arasında yaşanan çatışmaların sivillere nasıl bir zarar verdiğine dair "When We Moved, They Shot" başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Raporu örgüt Kırgızistan ile Tacikistan arasında yaşanan çatışmalar sırasında iki tarafında savaş suçu işlediğini savunulmaktadır.[2] Örgüt, çatışmalar sırasında iki taraftan güvenlik güçlerinin de sivillere saldırdığını ve bu noktada savaş suçu izlendiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca raporda çatışmalar sırasında en ağır bedelin bölge halkı tarafından ödendiği dile getirilmiştir.[3]

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün yayınladığı raporun Bişkek ve Duşanbe üzerindeki baskıyı daha da arttırdığı söylenebilir. Bunun üzerinde taraflar, olası bir çatışmada şiddeti azaltmak üzere çeşitli adımlar atmıştı. Önceki dönemlerde yaşanan çatışmalar nedeniyle taraflar,

diğer ülkelerin ve bölgesel aktörlerin etkisiyle doğrudan bir iletişim hattı kurmuştu. İkinci ve özellikle rapordan sonraki dönemde Bişkek ve Duşanbe yönetimleri, S/IHA kullanımına dair karar almışlardır. Bu bağlamda Kırgızistan yönetiminin 24 Mayıs 2023 tarihinde yaptığı açıklamada tarafların ortak sınırlarda insansız hava aracı kullanılmaması konusunda anlaşmaları duyurulmuştur. Söz konusu anlaşma konvansiyonel silahlar noktasında nadir görülen bir gelişmedir.[4] Ancak bu durum taraflar arasında yeni anlaşmaların ön adımı olarak kabul edilebilir.

Yapılan anlaşma, bölgesel ve ikili ilişkiler bazında önemli bir gelişmedir. Bunun günümüzde, yani tansiyonun düşük olduğu bir dönemde kabul edilmesi normaldir. Ancak olası bir çatışma sırasında ve özellikle büyük kayıplara uğrayan tarafın S/IHA'ları kullanma ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle yeni bir çatışmada S/IHA kullanımı, taraflar arasında son dönemde inşa edilen güvene ve işbirliği adımlarına zarar verecektir. Bu kapsamda imzalanan anlaşma, bölgesel istikrar için önemli olmakla birlikte sürdürülebilir işbirliği için yeni bir çatışmanın engellenmesi büyük önem taşımaktadır. Neticede ise S/IHA'ların "dehşet dengesi" benzeri bir özellikle bölgesel yakınlaşmaya yol açtığı söylenebilir.

[1] "6500 ISIS-K Terrorists Operating in Afghanistan: CSTO Chief", BNN, <https://bnn.network/conflict-defence/6500-isis-k-terrorists-operating-in-afghanistan-csto-chief/>, (Erişim Tarihi: 26.05.2023).

[2] "When We Moved, They Shot: Laws of War Violations in the September 2022 Kyrgyzstan-Tajikistan Border Conflict", Human Rights Watch, https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2023/05/kyrgyzstan_tajikistan0523en.pdf, (Erişim Tarihi: 26.05.2023).

[3] "Kyrgyzstan/Tajikistan: Apparent War Crimes in Border Conflict: Justice Needed for Lethal Attacks on Civilians", Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/news/2023/05/02/kyrgyzstan/tajikistan-apparent-war-crimes-border-conflict>, (Erişim Tarihi: 26.05.2023).

[4] "Kyrgyzstan, Tajikistan Agree Not to Use Drones in Border Areas", The Defense Post, <https://www.thedefensepost.com/2023/05/25/kyrgyzstan-tajikistan-drones-border/>, (Erişim Tarihi: 26.05.2023).

ANKASAM ANALİZ

Kuzey Kore ve Artan Bölgesel Rekabet

Kuzey Kore dünyanın en büyük nükleer güçlerinden biridir. Aynı zamanda Pyongyang, 2022 yılı içerisinde rekor sayıda kıtalararası balistik füze denemesi ve nükleer tatbikat gerçekleştirmiştir.[1] Bu bağlamda söz konusu tehdidin ve tehlikenin her geçen gün daha da arttığı söylenebilir.

Üstelik Kuzey Kore, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'yle (NATO) de ciddi bir rekabet içerisindedir. Zira hem bahse konu tehdit hem de Pyongyang'ın Batı karşıtlığı üzerinden şekillendirdiği dış politika anlayışı, ABD ve Batı için ciddiye alınması gereken bir durum oluşturmaktadır.

Öte yandan Kuzey Kore de hem Çin ile ABD arasındaki rekabeti hem de 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı[2] nedeniyle küresel sistemde avantajlı bir konum elde etmektedir. Zira Washington ile NATO'nun kaynaklarını ve enerjisini harcaması gereken muhtelif sorunlar vardır.

Bahse konu olan durum, Kuzey Kore'nin kendine hareket alanı bulabilmesine ve eylemlerini daha rahat bir biçimde haya geçirebilmesine olanak sağlamaktadır. Bu kapsamda Batı'nın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) içerisinde Kuzey Kore'ye karşı almaya çalıştığı yaptırım kararları da Çin ve Rusya'nın oylarıyla reddedilmektedir. Bu da Batı'nın Kuzey Kore merkezli gelişmelere yeterince

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

kanalize olamamasına sebebiyet vermektedir. Prongyang'ın 31 Mayıs 2023 tarihinde bir casus uydu fırlatma girişiminde bulunduğu,[3] fakat bu denemenin başarısız olduğu bilinmektedir.[4] Mevzubahis hadise, coğrafi olarak Kuzey Kore'ye yakın olan ülkelerde ve özellikle de Güney Kore ve Japonya'da ciddi kaygılara yol açmıştır. Fırlatmanın gerçekleşmesinin ardından Güney Kore'nin başkenti Seul'deki yetkililer hem şehirdeki hoparlörlerden uyarı yayınlamış hem de cep telefonlarına halkın güvenli yerlere gitmesi gerektiğinde dair mesajlar göndermiştir. Japonya ise Okinawa şehri için bir füze uyarı sistemini devreye sokmuştur.[5]

Dolayısıyla Kuzey Kore'nin söz konusu eyleminin bölgede çok ciddi bir endişe yarattığını söylemek mümkündür. Bu da Seul ile Tokyo'nun Pyongyang'a karşı tutumunun daha da sertleşmesine neden olabilir. Ayrıca ABD ile Kuzey Kore arasındaki gerilimin de artacağı öne sürülebilir. Ancak ABD, Japonya ve Güney Kore ortaklığında hayata geçirilecek eylemlerin Kuzey Kore'yi caydırmaktan ziyade provoke edeceği öngörülebilir.

Dahası 15 Haziran 2023 tarihinde Güney Kore Ordusu, Kuzey Kore'nin iki kısa menzilli füze fırlattığını ve bunları doğu kıyısından ateşlediğini belirtmiştir. Fırlatmalar, Pyongyang'ın Güney Kore ve ABD birlikleri tarafından düzenlenen askeri tatbikatlara "kaçınılmaz" bir yanıt verileceği konusunda uyarıda bulunmasından hemen sonra gerçekleşmesi dikkat çekicidir.[6]

Japonya Savunma Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada ise iki balistik füzenin muhtemelen düzensiz bir yörüngede uçarak ülkenin münhasır ekonomik bölgesine düştüğü dile getirilmiştir. Japon yetkililer, bu füzelerden birinin Doğu Denizi olarak da bilinen, Ishikawa vilayetinin bir parçası olan Hegura Adası'nın yaklaşık 110 km kuzeybatısındaki Japon Denizi'ne; diğersinin ise yaklaşık 250 km uzaklığa düştüğünü söylemiştir.[7] Daha sonra da ABD, Güney Kore ve Japonya ortaklığıyla bir açıklama yapılmış ve Pyongyang'ın bu eylemi kınanmıştır. Yapılan açıklamada şu ifadeler kullanılmıştır:[8]

"Bu fırlatmalar, birden fazla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararının açık ihlalidir ve Kuzey Kore'nin yasadışı kitle imha silahları ve balistik füze programlarının bölgede uluslararası barış ve güvenlik ve küresel nükleer silahların yayılmasını önleme noktalarında oluşturduğu tehdidi göstermektedir"

Bu kapsamda Kuzey Kore'nin nükleer eylemleri sebebiyle bölgedeki gerilimin yükseldiği ve tehlikeli bir boyuta evrildiği öne sürülebilir. Bu da ilerleyen süreçte bir sıcak çatışma yaşanmasına sebebiyet verebilir. Ancak ABD'nin Rusya-Ukrayna Savaşı ve Çin'le ilgili sorunlar hasebiyle Kuzey Kore boyutunda kısa vadede herhangi bir sıcak çatışma istemeyeceği iddia edilebilir.

Sonuç olarak söz konusu problemin kısa vade de çözülmeyeceği ve gerilimin artacağı açıktır. Lakin bu gerilimin bir sıcak çatışmaya dönüşmesinin beklenmediği de ortadadır. Öte yandan Pyongyang'ın yarattığı tehdidin Seul-Tokyo-Washington hattındaki konsolidasyonu güçlendireceği tahmin edilebilir.

[1] "North Korea's Record Year of Missile Testing is Putting the World on Edge", Cable News Network, <https://edition.cnn.com/2022/12/26/asia/north-korea-missile-testing-year-end-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

[2] "Russia-Ukraine War Live Updates: Russian Missiles Strike Zelen-sky's Hometown", Australian Broadcasting Corporation News, <https://abcnews.go.com/International/live-updates/russia-ukraine-war/?id=99926452> (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

[3] "North Korea's Spy Satellite Launch Fails as Rocket Falls into Sea", The Korea Times, https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2023/05/103_352070.html, (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

[4] "North Korea Spy Satellite Launch Fails as Rocket Falls into the Sea", Associated Press News, <https://apnews.com/article/north-korea-launch-military-spy-satellite-db6ce3f08e1ec8e23674aef-519d04403>, (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

[5] "North Korea's Spy...", a.g.m.

[6] "North Korea Fires Two Missiles After South Korea-US Drills", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/15/north-korea-fires-two-missiles-after-south-korea-us-drills>, (Erişim Tarihi: 19.06.2023).

[7] "North Korea Fires Two Short-Range Missiles After Warning of Response to Allied Drills", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/north-korea-fires-ballistic-missile-sko-rea-2023-06-15/>, (Erişim Tarihi: 19.06.2023).

[8] "North Korea Launches 2 Ballistic Missiles toward Sea in Protest of US-South Korea Military Drills", Associated Press News, <https://apnews.com/article/north-korea-ballistic-missile-launch-82fc44d-252d20d33f15708177d84ffc6>, (Erişim Tarihi: 19.06.2023).

ANKASAM ANALİZ

Hindistan-ABD İlişkilerinde Yeni Dönem mi?

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Joe Biden ve Hindistan Başbakanı Narendra Modi, 22 Haziran 2023 tarihinde Washington'da bir araya gelmiştir. Modi'nin Washington ziyareti, birçok açıdan önemlidir. İlk olarak söz konusu ziyaret, Modi'nin 2009 yılından itibaren ABD'ye gerçekleştirdiği ilk resmi ziyaret olması sebebiyle sembolik önem sahiptir.[1]

Öte yandan ikili işbirliklerinin derinleştirilmesi bakımından da stratejik bir ziyaret olmuştur. Savunma ve ticaret anlaşmalarıyla karşılıklı bağları güçlendiren iki aktörün söylemleri, ikili ilişkilerde yeni bir dönemin yaşanacağını habercisidir. Görüşme sırasında Biden, "iki büyük ulus, iki büyük dost ve iki büyük güç" ifadelerini kullanırken; Modi, "Bölgenin istikrarı, ortaklığımızın temel kaygılarından biri haline

Şeyma KIZILAY

geldi." açıklamasında bulunmuştur.[2] Taraflar arasında yarı iletkenler, kritik mineraller, teknoloji, uzay işbirliği ve savunma işbirliği konularında anlaşmalar yapıldığı da görülmüştür.

Bahse konu olan ziyaret, Dünya Ticaret Örgütü çerçevesindeki birtakım anlaşmazlıkları da sona erdirmiş ve Hindistan, ABD malları üzerindeki bazı tarifeleri kaldırmıştır. Bilindiği üzere iki ülke, ticari ortaklık konusunda yakın bağlara sahiptir. Dolayısıyla bu konuda atılan her adım da belirleyici niteliğe sahiptir. Ayrıca Hindistan, uzay araştırmaları konusunda ABD liderliğindeki Artemis Anlaşmalarına katılmayı ve 2024 senesinde Uluslararası Uzay İstasyonu'na yönelik ortak bir görevde NASA'yla çalışmayı kabul etmiştir.[3] Buna ek olarak Hindistan'ın 2023 yılının Mayıs ayında ABD'nin 14 üyeli Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi'ne katıldığını da hatırlatmakta yarar vardır.

Anlaşılacağı üzere Modi'nin ziyareti, muhtevası ve işbirliği alanlar sebebiyle iki ülke münasebetlerinde "yeni bir dönem" ve "dönüm noktası" söylemlerinin kullanılmasına yol açmıştır. Taraflar arasında yapılan diğer anlaşmalar da şu şekilde sıralanabilir:[4]

Hindistan Aeronautics'le yapılan bir anlaşma yoluyla General Electric'in Hindistan'da Hint askeri uçaklarına güç sağlamak için jet motorları üretmesine izin verilmiştir.

Bölgedeki ABD Donanması gemileri, bir denizcilik anlaşması kapsamında onarım için Hindistan tersanelerinde durabilecek ve Hindistan, ABD yapımı silahlı MQ-9B SeaGuardian insansız hava araçları tedarik edecektir.

ABD'li şirket Micron Technology, Gujarat'ta inşa edilecek 2,7 milyar dolarlık bir yarı iletken test ve paketleme birimi planlamaktadır.

ABD vasıflı Hintli işçilerin ABD vizelerini alması ve yenilemesi kolaylaştırılacaktır.

Kritik ve Gelişen Teknoloji Girişimi Anlaşmasıyla bilgi teknolojileri, uzay, savunma, yapay zeka, eğitim ve sağlık da dahil olmak üzere farklı sektörlerde ABD ve Hindistan firmaları ile üniversitelerinin birlikte çalışmasına olanak sağlanacaktır.

Belirtmek gerekir ki; ABD, küresel mücadelede Çin'e karşı Hindistan'a ihtiyaç duymaktadır. Modi'nin Washington'da üst düzey törenle karşılanması ve gördüğü ilgi de bunun yansımasıdır. Zira Washington'da Modi adına bir devlet yemeği de verilmiştir. Bu etkinliğin daha önce yalnızca Fransa ve Güney Kore liderleri için yapıldığı düşünüldüğünde, Beyaz Saray'ın Yeni Delhi yönetimiyle ilişkilerini üst seviyelere çıkarma arzusu içerisinde olduğu görülmektedir. Bu da ziyareti ilginç ve mühim kılan bir başka husustur.

Bu kapsamda ABD'nin küresel siyasetteki stratejik adımlarından birinin örneği de görülmektedir. Hindistan'ın Rusya'yla yakınlaşması ve S-400 alımı gibi hususlar, Biden yönetimini Yeni Delhi'yle bağlar konusunda harekete geçirmektedir.

Diğer taraftan vurgulamak gerekir ki; Hindistan'ın eylemleri ve politika tercihleri, çok yönlü dış politika anlayışı doğrultusunda şekillenmektedir. Yeni Delhi, Washington'la birlikte hareket etmenin yanı sıra küresel gelişmelere yönelik izlenen stratejilerin gereklerini de uygulamaktadır.

Hindistan'ın bağımsız dış politika izleme ve stratejik özerkliği koruma amaçları doğrultusunda attığı adımlar zaman zaman ABD'yle ters düşmesine de neden olmaktadır. Örneğin Yeni Delhi, Moskova'yla, bilhassa Ukrayna'daki savaşın başlamasından itibaren çeşitli ortaklıklar kurmakta ve diyalogunu geliştirmektedir. İki ülke, aralarındaki enerji işbirliğini de bu süreçte önemli bir seviyeye taşımıştır. Dolayısıyla her ne kadar Biden yönetimi, kendi yanında duran bir Hindistan görmek istese de Modi, yine çok yönlü dış politika stratejisini sürdüren adımlar atmaya devam etmektedir.

Söz konusu ziyaret, tüm sinamalara rağmen Yeni Delhi-Washington hattındaki münasebetlere olumlu yansımacaktır. Nitekim yapılan anlaşmalar da buna işaret etmektedir. Ayrıca bölgesel ve küresel gelişmeler, Çin faktörünün ABD-Hindistan ilişkilerinde belirleyici rol oynayan temel dinamik olma özelliğini sürdüreceğini göstermektedir.

Son olarak ziyaretin küresel etkilerinin yanı sıra iki ülkenin iç politikasına yönelik bir anlam taşıdığı da söylenebilir. 2024 yılı, her iki ülkede de seçim süreciyle geçecektir. Dolayısıyla Modi'nin ziyareti ve tarafların sağladığı mutabakatlar, ülkelerin kamuoylarını da etkileyecektir.

Neticede Modi'nin ziyareti; ABD'nin önceliklerini, Hindistan'ın stratejisini ve iki ülkenin politikasını ortaya koymasından önemlidir. Bununla birlikte Hindistan-ABD ilişkilerinde yeni bir dönemin başlayacağı da ziyaret vesilesiyle gün yüzüne çıkmıştır.

[1] "Modi's White House visit Highlights Deep Diaspora Divides", NBC News, <https://www.nbcnews.com/news/asian-america/modis-white-house-visit-highlights-deep-diaspora-divides-rcna89275>, (Erişim Tarihi: 23.06.2023).

[2] "Biden, Modi Hail New Era for US-India Ties and Tout Deals", English Aawsat, <https://english.aawsat.com/world/4397351-biden-modi-hail-new-era-us-india-ties-and-tout-deals%C2%A0>, (Erişim Tarihi: 23.06.2023).

[3] "Biden, Modi Hail New Era for US-India Ties and Tout Deals", TBS News, <https://www.tbsnews.net/world/biden-modi-hail-new-era-us-india-ties-and-tout-deals-654782>, (Erişim Tarihi: 23.06.2023).

[4] Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Putin'den Çin Ziyareti Hazırlığı

24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı, Moskova yönetiminin uluslararası toplumdan tecrit edilmesini beraberinde getirmiş ve gerek Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gerekse de Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler, Rus ekonomisini çökertmek amacıyla çeşitli yaptırımlar uygulamıştır. Bu süreçte özellikle de Rusya'nın en önemli gelir kaynağı olan enerji sektörü hedef alınmıştır. AB ülkeleri, Rusya'ya olan doğalgaz bağımlılığını ortadan kaldırmaya yönelirken; petrolde de tavan fiyat uy-

gulamasını hayata geçirmiştir. Gelinen nokta itibarıyla Moskova'nın en yakın dostu ise ABD merkezli uluslararası düzenle rekabet etme iddiasıyla hareket eden Çin'dir.

Pekin yönetimi, savaşın başından itibaren tarafsız olduğunu dile getirse de uzmanlar, Çin'in tutumunu "Rusya'ya yakın bir tarafsızlık" şeklinde nitelendirmektedir. Hatta ABD'li yetkililer, Çin'in Rusya'ya silah temin etmeye hazır-

Dr. Doğan BAŞARAN
ANKASAM
AF-PAK Uzmanı

landığını dahi öne sürmüştür.[1] Buna rağmen Çin Dışişleri Bakanlığı, savaşın birinci yıldönümü sebebiyle 24 Şubat 2023 tarihinde yayınladığı bildiri vesilesiyle Moskova ile Kiev arasında arabuluculuk yapmak istediğini ortaya koymuştur. Nitekim söz konusu bildirin ilk maddesinde Pekin, devletlerin toprak bütünlüğüne saygı duyulması gerektiğine vurgu yapmıştır.[2]

Söz konusu bildiri sonrası, 20-22 Mart 2023 tarihlerinde Çin Devlet Başkanı Şi Cinping'in Moskova ziyareti gerçekleşmiştir. Bu ziyarette iki konu ön plana çıkmıştır. Bunlardan ilki, Çin'in Rusya ile Ukrayna arasında arabuluculuk yapma arzudur. Esasen başta Fransa olmak üzere Avrupalı aktörlerin de beklentisi bu yöndedir. İkinci konu ise Çin-Rusya ilişkilerinin temel dinamiğini teşkil eden çok kutuplu dünya arayışları olmuştur. Zaten Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'le gerçekleştirdiği görüşme sırasında Şi, "Dünyada 100 yıldır yaşanmayan değişiklikler yaşanıyor. Bu değişimi birlikte yöneteceğiz." demiştir.[3]

Şi'nin Moskova ziyaretinin akabinde Kiev'i de ziyaret edebileceği gündeme gelmişse de henüz böylesi bir ziyaret gerçekleşmemiştir. Bununla birlikte Şi, 26 Nisan 2023 tarihinde Ukrayna Cumhurbaşkanı Vladimir Zelenski'yle bir saat süren bir telefon görüşmesi yapmıştır. Görüşmenin akabinde Zelenski, sosyal medya sitesi Twitter'daki resmi hesabı üzerinden şu paylaşımında bulunmuştur:[4]

"Başkan Şi Cinping'le uzun ve anlamlı bir telefon görüşmesi yaptım. Bu çağrının ve Ukrayna'nın Çin'e Büyükelçi atamasının ikili ilişkilerimizin gelişmesine güçlü bir ivme kazandıracığına inanıyorum."

Anlaşılabileceği üzere Şi yönetimi, bir yandan Rusya'yla; diğer taraftan da Ukrayna'yla temaslarda bulunmakta ve arabuluculuk yapmaya çalışmaktadır. Pekin, çatışmaların en kısa sürede sona ermesini kendi çıkarlarına da uygun bulmaktadır. Zira savaş, Rus tehdidi algısının da etkisiyle trans-Atlantik ilişkilerdeki dayanışma duygusunu arttırmakta ve "ucu açık" bir yıpratma savaşına dönüşmektedir.

Bununla birlikte Pekin-Moskova hattındaki münasebetler, Ukrayna'daki savaştan ve bu bağlamda Çin'in arabuluculuk diplomasisinden ibaret değildir. İki ülke, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve BRICS gibi yapılar hasebiyle müttefiklik ilişkisine sahiptir. Nitekim ŞİÖ ve BRICS, Pekin ve Moskova'nın çok kutuplu dünya arzusunu dile getirme noktasında da etkin biçimde kullandıkları platformlardır. Taraflar arasında enerji temelli ilişkiler de vardır. Çünkü Rusya'nın temel gelir kaynağı enerjiden; Çin ise gelişmiş sanayisi ve yoğun nüfusu nedeniyle enerji anlamında dışa bağımlı bir ülkedir. Dolayısıyla enerji faktörü de taraflar arasındaki ilişkilerde belirleyici rol oynamaktadır. Ayrıca iki ülke, müşterek tatbikatlar düzenlemek suretiyle savunma-güvenlik alanında da işbirliği yapmaktadır.

Üstelik Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başlamasından 20 gün önce, 4 Şubat 2022 tarihinde Putin'in Kış Olimpiyatları'nın açılış törenine katılmak için Çin'i ziyaret ettiği ve bu ziyarette Şi'yle yaptığı görüşme esnasında "sınırsız dostluk" olarak nitelendirilen bir bildiri imzaladığı bilinmektedir. En temelde mevzubahis bildiri, Amerikan hegemonyasına yönelen itirazı simgelemektedir.[5] Elbette bu itirazın bir boyutunu da Asya-Pasifik ve Arktik coğrafyalarındaki işbirliği arayışı temsil etmektedir.

Taraflar arasındaki işbirliği arayışını yansıtan güncel bir gelişme ise Kremlin Sözcüsü Dmitri Peskov'un 12 Temmuz 2023 tarihinde Putin'in Pekin ziyaretinin planlandığını açıklamasıdır. Konuyla ilgili olarak Peskov, "Elbette Putin'in Çin ziyareti gündemde. Zamanlamasına karar vereceği ve kesin tarih belirlendiğinde medyayı bilgilendireceğiz." demiştir.[6]

Belirtmek gerekir ki; Putin'in ziyareti, 20-22 Mart 2023 tarihlerinde Şi'nin Moskova ziyareti esnasında gündeme gelmiş ve Çin Devlet Başkanı, Rus mevkidaşını Pekin'e davet etmiştir. Kuşkusuz Şi'nin hem Rusya'yı ziyaret etmesi hem de Putin'i ülkesine davet etmesi, Çin'in ABD'nin liderliğine karşı rekabette Rusya'yla müttefiklik ilişkilerini gösterme çabası olarak yorumlanabilir. Ayrıca tarafların uluslararası örgütlerdeki koordinasyonu arttırmak istediği, askeri-güvenlik temelli işbirliğini ilerletmeyi arzuladığı ve enerji alanındaki işbirliğini derinleştirmeye çalıştığı da ifade edilebilir. Rus liderin bu ziyareti kabul etmesi ve Peskov'un 12 Temmuz 2023 tarihinde konuyu gündeme getirmesi ise Moskova yönetiminin dünyaya "Hala dostlarım var." deme arzusundan kaynaklanmaktadır.

[1] "China May Be on Brink of Supplying Arms to Russia, Says Blinken", The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2023/feb/19/china-may-be-on-brink-of-supplying-arms-to-russia-says-blinken>, (Erişim Tarihi: 13.07.2023).

[2] "China's Position on the Political Settlement of the Ukraine Crisis", FMPRC, https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202302/t20230224_11030713.html, (Erişim Tarihi: 13.07.2023).

[3] "China's Xi Stresses Close Ties with 'Dear Friend' Putin During His First Visit to Russia Since Ukraine Invasion", CNN, <https://edition.cnn.com/2023/03/20/europe/xi-putin-china-russia-visit-monday-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 13.07.2023).

[4] @ZelenskyyUa, "I had a long and meaningful phone call with 中国 President Xi Jinping. I believe that this call, as well as the appointment of Ukraine's ambassador to China, will give a powerful impetus to the development of our bilateral relations.", Twitter, <https://twitter.com/ZelenskyyUa/status/1651184756623802368>, (Erişim Tarihi: 13.07.2023).

[5] Sabir Askeroğlu, "Russian-Chinese Entente Against Collective Western Alliance", ANKASAM, ankasam.org/russian-chinese-entente-against-collective-western-alliance/?lang=en, (Erişim Tarihi: 13.07.2023).

[6] "Песков: визит Путина в Китай – на повестке дня", Vesti, <https://www.vesti.ru/article/3449432>, (Erişim Tarihi: 13.07.2023).

ANKASAM ANALİZ

Çin-ABD İlişkilerinin Geleceği

Çin'in 1978 yılında Deng Şiaoping'le başlattığı atılım politikasına dayanan istikrarlı büyümesi, 2000'li yıllarda meyvelerini vermeye başlamıştır. 2008 yılındaki küresel ekonomik krizin[1] ardından da 2010 senesinde Çin'in Japonya'yı geçerek dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olduğu görülmüştür.[2] Nitekim Çin, Amerika Birleşik Devletleri'nden (ABD) sonra dünyanın en büyük ekonomisidir.[3] Bu da Washington ile Pekin arasında küresel çapta önemli bir rekabetin meydana gelmesine yol açmıştır. Dolayısıyla Çin'in küresel hedeflerinin ABD'yle çatıştığı söylenebilir. Zira iki aktör arasında jeopolitik, jeostratejik ve jeoekonomik boyutları bulunan bir mücadele yaşanmaktadır.

Söz konusu mücadelede ABD'nin en önemli stratejisinin Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ne karşı uygulayarak avantajlı bir sonuç elde ettiği çevreleme politikasını Çin'e karşı da hayata geçirmek olduğu öne sürülebilir. Zira ABD gerek bölgesel ittifaklar ve gerekse de QUAD, AUKUS Paketi ve ANZUS Anlaşmasıyla bu politikayı hayata geçirmeye çalışmaktadır. Tüm bunlara rağmen tarafların karşılıklı bağımlılık temelli ekonomik ilişkilere sahip olması nedeniyle Washington ve Pekin, söz konusu rekabetin sıcak çatışmaya dönüşmemesine özen göstermektedir.

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

Bu noktada ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in 18-19 Haziran 2023 tarihlerinde Çin'e düzenlediği ziyaretin büyük önem arz ettiği söylenebilir.[4] Olumlu mesajların verildiği görüşmelerde Blinken de Çin Devlet Başkanı Şi Cinping de Çin Dışişleri Bakanı Qin Gang da rekabeti tırmandırmaktan kaçınarak yapıcı mesajlar vermiştir.

Öte yandan ABD Başkanı Joe Biden ise Blinken'in 19 Haziran 2023 tarihindeki olumlu mesajlar içeren ziyaretinin ardından 20 Haziran 2023 tarihinde Çin Devlet Başkanı için "diktatör" ifadesini kullanmıştır. [5] Biden 20 Haziran 2023 tarihinde Kuzey Kaliforniya'da düzenlenen başış toplama etkinliğinde, "Casus Balon" olayına dikkat çekmiş ve şu ifadeleri kullanmıştır:[6]

"ABD Çin'e ait casus balonu düşürdüğünde, Şi oldukça üzülür. Bunun nedeni Şi'nin balonun orada olduğunu bilmemesiydi. Bu bir diktatör için büyük bir utanç."

Daha sonra da Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mao Ning, Biden'ın açıklaması hakkında şu yorumu yapmıştır:[7]

"Bu açıklamalar, son derece saçma ve sorumsuzca. Aynı zamanda bu cümleler, gerçeklere tamamen aykırıdır ve diplomatik protokolü ciddi şekilde ihlal etmektedir. Dahası bu açıklamalar, Çin'in siyasi onuruna zarar vermektedir"

Bu kapsamda her ne kadar görüşmeler olumlu seyretse veya aktörlerin rekabeti sıcak çatışmaya dönüştürmeme isteği ön planda olsa da kısa vadede gerilimin azalmayacağı öngörülebilir.

Diğer taraftan Biden'ın diktatör çıkışı, ABD'nin dış politika üretim sürecinde Dışişleri Bakanı ile Başkan arasında bir ayrışma olduğunu gösteriyor olabilir. Bunun da ilerleyen süreçte Çin'in elini güçlendireceği çıkarımı yapılabilir. Zira mevzubahis ayrışma, zaman içerisinde daha da belirginleşebilir.

Mevzubahis ayrışmanın sebeplerinden birinin taraflar arasındaki hedef farklılıkları olduğu öne sürülebilir. Çünkü ABD'de Başkanlık Seçimleri yaklaşmaktadır. Bu sebeple de Biden'ın bir "öteki" üzerinden bu seçimler özetinde halkını konsolide etmeye çalıştığı ve önceliğini iç politikaya verdiği ifade edilebilir. Zira Biden seçim sürecinde Çin'le olan rekabeti bir "tehdit" algısı yaratma noktasında kullanabilir.

Dışişleri Bakanı ise gerek küresel çapta meşgul olunan birçok sorun ve gerekse de ekonomik tutum bağlamında rasyonel olanın Pekin'le ilişkileri yumuşatmak olduğu şeklinde düşünüyor olabilir.

Mevzubahis ayrışmanın seçimlere yaklaştıkça daha da belirginleşmesi ise küresel rekabette Pekin'i daha avantajlı bir konuma getirebilir. Elbette bu da Washington'un gerek küresel müttefiklerinin gerekse de Asya-Pasifik'teki ittifaklarının gözünde dengesiz bir aktör olarak görülmeye başlamasına yol açabilir.

Sonuç olarak ABD-Çin rekabetinin devam edeceği açıktır. Bununla birlikte ABD Başkanlık Seçimleri yaklaştıkça Çin'e karşı benimlenen politika noktasında Biden ile Blinken arasındaki farklılıklar ön plana çıkabilir.

[1] "As Pac West Shares Dive, Are We Seeing The 2008 Financial Crisis All Over Again?", Cable News Network World, <https://edition.cnn.com/2023/06/18/china/blinken-china-visit-wang-yi-meeting-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

[2] "China Passes Japan as Second-Largest Economy", The New York Times, <https://www.nytimes.com/2010/08/16/business/global/16y>, (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

[3] "The World's Largest Economies", World Data Info, <https://www.worlddata.info/largest-economies.php>, (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

[4] "Why is US Secretary of State Antony Blinken Going to China?", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/16/why-is-us-secretary-of-state-antony-blinken-going-to-china>, (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

[5] "Biden Likens Chinese President Xi Jinping to a Dictator", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/21/biden-likens-chinese-president-xi-to-dictators>, (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

[6] "Biden Likens China's Xi to a Dictator; Beijing Slams Remark as 'Absurd, Irresponsible'", France 24, <https://www.france24.com/en/americas/20230621-biden-calls-china-s-xi-a-dictator-a-day-after-blinken-s-talks-in-beijing>, (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

[7] "Fierce Backlash in Beijing to Biden Likening Xi to a Dictator Comes as He Hopes For a Thaw", Cable News Network Politics, <https://edition.cnn.com/2023/06/21/politics/biden-xi-china-dictators-fundraiser/index.html>, (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

ANKASAM ANALİZ

Yunanistan-ABD İlişkilerinde Güçlü İşbirliği Dönemi

Yunanistan'daki seçimleri Yeni Demokrasi Partisi kazanmış ve Kiriakos Miçotakis, bir dönem daha Yunanistan Başbakanı olarak görev yapmaya hak kazanmıştır. Yunan seçimleri, uluslararası kamuoyunda da olumlu karşılanmıştır. Nitekim Batı, Yunanistan'da istikrarlı bir ortak görmek istemektedir. Özellikle de Avrupa'da her geçen gün artan gerilimler düşünüldüğünde, yeni bir aktörle kurulacak münasebetlerin yorucu olma ihtimali vardı.

Atina yönetimi, iç politikada ekonomik ve siyasi istikrarı sağlama çabalarının yanı sıra dış siyasette de olumlu bir iklim oluşturmaya yönelik girişimlerde bulunmaktadır. Konuyu açmak gerekirse Miçotakis hem Avrupalı ortakları için hem de Amerika Birleşik Devletleri (ABD) açısından önemli bir müttefik olarak görülmektedir. Bu rolünü ve jeopolitik konumunun önemini bilen hükümet, mevzubahis durumu kendi lehine çevirecek temaslarda bulunmaktadır.

**Veli Can
AKKAŞ**

Bu bağlamda özellikle de ABD'yle ilişkilerini güçlendirmiştir. Anlaşılacağı üzere Miçotakis'in dış politika yönelimi, Batı'yla münasebetlerde agresiflikten ziyade olumlu bir atmosfer yaratarak itidalli bir tartışma ortamı sağlamak üzerinedir. En temelde bu yönelim, Yunanistan'ın küresel güçlerin stratejilerinden kendisine fayda sağlama çabasından etkilenmektedir. Dolayısıyla Atina'nın dış politikadaki yaklaşımları, yeni işbirlikleri ve ortaklıklar kurma amacı gütmektedir.

Üzerinde durulması gereken önemli husus ise Washington-Atina hattındaki münasebetlerdir. ABD, Doğu Akdeniz'deki çıkarları için Yunanistan'ı vazgeçilmez olarak görmektedir. Bu konuda ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller'in Yunanistan hakkındaki sözleri bahsi geçen durumu teyit eder niteliktedir.[1] Washington, Rusya ve Çin'e karşı verdiği mücadelede hem Karadeniz'deki hem de Akdeniz'deki gücünü korumaya çalışmaktadır. Buradan hareketle, Yunanistan'ı kendi politikaları için önemli bir uygulayıcı olarak değerlendirmektedir. Söz konusu ilişki, Atina nezdinde ABD'nin bir katalizör olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Mevzubahis durumu iyi okuyan Miçotakis yönetimi, bilhassa Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) bölgedeki politikalarında başat rol oynamayı hedeflemektedir. Bu durum, ABD-Yunanistan münasebetlerinin derinleşmesini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde Atina'nın bölgede güven artırıcı girişimlerde bulunması muhtemeldir. Zira diplomatik diyalogların sağlıklı olmadığı ve istikrarın sağlanmadığı bir ortamda ne NATO ne de Atina, politikalarını hayata geçirmekte başarılı olamaz.

İfade etmek gerekir ki; Yunanistan'daki seçimlerin ardından Miçotakis yönetimi, dış politikadaki güvenilirliğini artırma potansiyeline sahiptir. Nitekim Yunanistan Parlamentosu'ndaki çoğunluk sebebiyle hükümetin reformlarını rahatça hayata geçirerek uygulayacak imkana sahip olduğu söylenebilir.[2] Son kertede bu durum, ülke ekonomisinin gelişmesi için de uygun bir atmosfer yaratmaktadır. Dolayısıyla Atina yönetimi, bölge üzerinde çeşitli politikalar geliştiren aktörler açısından cazip bir merkez haline gelmektedir.

Atina yönetimi, bölgedeki olumlu iklimin tutarlı ve sürekli bir şekilde devam etmesini sağlamaya çalışmaktadır. ABD'nin gücü ve Washington yönetimiyle arasındaki güçlü ilişkiler düşünüldüğünde, Atina'nın bölgede yatırımcı bir politika izlemesi kendi lehine sonuçlanacaktır. Bu doğrultuda Miçotakis yönetiminin bölgedeki devletlerle turizm, teknoloji ve ticaret gibi konulardaki temaslarını arttırması beklenmektedir. Zira işbirliğinin ve karşılıklı bağımlılıkların olduğu bir bölgede gerginliklerin yaşanması da zorlaşmaktadır.

Tüm bu hususlar beraber ele alındığında, bu ortam Yunanistan'ın çıkarlarına hizmet etmektedir. Çünkü bu doğrultuda ilerleyen dış politika, ABD'nin desteğinin gelmesini de kolaylaştırmaktadır. Son kertede hem yaptığı işbirlikleri sebebiyle hem de ABD'yle ilişkilerinden ötürü Yunanistan kazançlı çıkmaktadır. Zaten ABD Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Bob Menendez'in Yunanistan gibi müttefiklerin güçlü kalmasına dair güvence vermesi de bu sonucu teyit eder niteliktedir.[3]

Vaziyeti açmak gerekirse Biden yönetimi, bölgedeki çıkarları için Atina'nın önemini farkındadır. Bu yüzden de Atina'nın çıkar çatışması yaşadığı aktörler, Washington yönetiminin baskıyla karşılaşmaktadır. Üstelik Atina, NATO'nun bölgedeki yeni silahlanma girişimleri için de istekli bir ortaktır. Bahse de Yunanistan'ın Batı nezdinde "güvenilir" bir imaj çizmesini sağlamaktadır. Atina, bölgede düşmandan ziyade dost edinmeyi ve bu minvalde müzakerelerin teşvik edilmesini sağlama arzusunda. Burada üzerinde durulması gereken husus ise Yunanistan'ın dış politikada olumlu iklim vurgusu yapmasına rağmen sonuçta bölgedeki asıl güç olmak istediğidir.

Anlaşılacağı üzere Yunanistan-ABD ilişkileri, önümüzdeki dönemde de artan bir ivmeyle gelişme gösterecektir. Bilhassa Rusya-Ukrayna Savaşıyla birlikte Batı, enerji konusunda Yunanistan'ı önemli bir "enerji merkezi alternatifi" olarak görmeye başlamıştır. Bu da Avrupalı aktörler ve ABD nezdinde Yunanistan'la işbirliğinin stratejik önemini arttırmaktadır.

Sonuç olarak ABD-Yunanistan ilişkileri, sağlam temeller üzerine inşa edilmektedir. Özellikle Washington, NATO bağlamında bölgedeki en önemli uygulayıcılarından biri olması hasebiyle Atina'yı dış politikasında desteklemektedir. Vurgulanması gereken asıl mesele ise Miçotakis'in bölgede ters düşüldüğü aktörlere karşı ABD'nin yatırımcı bir politika izlediğidir.

[1] "PM Discusses Vilnius with US Secretary of State", Ekathimerini, <https://www.ekathimerini.com/news/1214975/mitsotakis-in-call-with-blinken/>, (Erişim Tarihi: 08.07.2023).

[2] "Analysts: Strong Gov't in Greece to Benefit Its Economy", Ekathimerini, <https://www.ekathimerini.com/economy/1214985/analysts-strong-govt-in-greece-to-benefit-its-economy/>, (Erişim Tarihi: 08.07.2023).

[3] "Senator Menendez assures that Congress Will Ensure Greece's Strong Position", Ekathimerini, <https://www.ekathimerini.com/news/1215096/sen-menendez-assures-that-congress-will-ensure-greeces-strong-position/>, (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

ANKASAM ANALİZ

Vilnius Zirvesi ve NATO'nun Geleceği

Soğuk Savaş'ın ardından kısa süreliğine de olsa bir bahar havası yaşayan Batı-Rusya ilişkileri, NATO'nun 2008 Bükreş Zirvesi'nde genişleme sürecine Ukrayna ve Gürcistan'ı da dahil etme kararı alınmasıyla gerginleşme dönemine girmeye başlamış, 2008 yılının Ağustos ayındaki Rusya-Gürcistan Savaşı'yla da kısa bir süre için de olsa kesintiye uğramıştır. Ancak 2014 senesindeki Rusya-Ukrayna Krizi ve Kırım'ın uluslararası hukuka aykırı bir biçimde ilhak edilmesi ve 2022 yılının Şubat ayında Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi tehlikeli bir gerginlik dönemine girilmiştir. Batılı devletlerin Rusya-Gürcistan Savaşı'na yeterince sert ve etkili olmayan tepkisi, Ukrayna Krizi'ne giden sürecin engellenmesini zorlaştırmış,[1] ve olması gereken tepki Ukrayna'nın işgalinden sonra gelmiştir.

Bilindiği üzere, NATO ile Rusya arasındaki tehlike her geçen gün tırmanmaktadır. Her iki tarafın da geri adım atmaması; hatta gerginliği artıracak yeni hamlelerde bulunması, krizi daha da ileri götürmektedir. Başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin Ukrayna'ya sağladığı silah yardımı, cephedeki gelişmeleri Rusya aleyhine çevirirken; Rusya, krizi nükleer silah kullanımı ve 3. Dünya Savaşı tehdidinde kadar götürmüştür.[2]

NATO Vilnius Zirvesi de böylesi bir atmosferde 11-12 Temmuz 2023 tarihlerinde gerçekleşmiştir. İsveç'in üyeliği mevzusu zirveye damgasını vurmuş ve zirvenin sonuç bildirisinde, bu konuda yaşanan gelişmelerin memnuniyetle karşılandığı ifade edilmiştir. Kuşkusuz İsveç'in üyeliği, Baltık Denizi ve

Doç. Dr. Şafak OĞUZ
ANKASAM
Güvenlik
Danışmanı

Kuzey Buz Denizi Bölgesi'nde dengeleri değiştirecek ve Rusya ile NATO arasındaki rekabet kuzeye doğru genişleyecektir. Artan rekabet mevzubahis bildirgeye de yansımıştır. Nitekim söz konusu metinde son dönemde sıkça kullanılan ve NATO'nun "her karış toprağının" savunulacağına yönelik kararlılık ifadesi dikkat çekmektedir. Toplantıya Ukrayna Cumhurbaşkanı ve Gürcistan, Moldova ve Bosna Hersek Dışişleri Bakanlarının katılımı ise NATO'nun muhtemel genişleme sürecine yönelik bir sinyal anlamına gelmektedir. Bosna Hersek, Gürcistan ve Moldova'nın üyeliğine yönelik sürece destek ifadeleri kullanılırken; somut bir taahhütte bulunulmamıştır.

Ukrayna'nın üyeliğine dair taahhüt yinelenirken, Üyelik Eylem Planı adı verilen sahanın aranmayacağı ve NATO-Ukrayna Komisyonu yerine, her iki tarafın eşit şartlarda masaya oturduğu NATO-Ukrayna Konseyi'nin teşkil edildiği açıklanmıştır. Ancak her türlü kararlara ifadeye rağmen üyelik için somut bir takvim ortaya konulmamıştır. Bununla birlikte NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, savaş sona ermeden Ukrayna'nın üye olamayacağını dile getirerek tartışmaya noktayı koymuştur.[3]

Finlandiya'nın ilk kez katıldığı zirvede Finlandiya'nın ittifakın caydırıcılık ve savunmasına tam entegrasyonuna yönelik hızlı gelişmenin memnuniyetle karşılandığı belirtilirken bu sürecin en kısa zamanda tamamlanmasına yönelik kararlılık dile getirilmiştir. Finlandiya ve İsveç'in üyeliğinin Rusya'nın Kuzey Denizinde artan tehdidine karşı ittifakın güvenliğini artıracığı ifade edilmiştir.

NATO, Soğuk Savaş sonrası dönemde kendisine üç temel görev belirlemiştir. Bunlar; kolektif savunma, kriz yönetimi ve işbirlikçi güvenlik başlıklarını taşımaktadır. Rusya-Ukrayna Savaşı'na kadar Krizin yönetimi ve işbirlikçi güvenlik daha çok gündemde kalmışken; bu dönemden sonra NATO'nun temel görevi olan kolektif savunma ön plana çıkmaya başlamıştır. Son dönemde, tıpkı zirve bildirisinde olduğu gibi artık temel görev caydırıcılık ve savunma olarak ifade edilmeye başlanmış ve ittifakın caydırıcılık rolü tekrar vurgulanmaya başlanmıştır. Nitekim Ukrayna Krizi öncesi ittifak belgelerinde bu temel görev, hiç bu kadar ön plana çıkarılmamıştır.

İttifak, söz konusu bildiriye iki temel tehdidi açıkça ortaya koymuştur. Tıpkı Stratejik Konsept'te olduğu gibi Rusya, ittifakın güvenliğine ve Avrupa'ya doğrudan ve en büyük tehdit; terörizm ise ittifakın vatandaşlarına yönelik en önemli asimetrik tehdit olarak nitelendirilmiştir. Yani NATO için iki temel tehdit bulunmaktadır: Rusya ve terörizm. Ukrayna Krizi'ne kadar partner olarak ifade edilen Rusya, tıpkı Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi ana düşman şeklinde tanımlanmıştır.

ABD'nin baskısıyla Çin de ittifak için bir tehdit olarak nitelendirilmeye başlanmış ve 2022 Stratejik Konsept'inde bu açıkça dile getirilmiştir. İttifak, her yeni resmi dokümanda Çin'e ve Çin'in eylemlerine yönelik eleştirilerini artırmaktadır. Vilnius Zirvesi'nde de Çin'in eylemlerinin ittifak için yarattığı tehdit oldukça geniş bir biçimde yer bulmuştur. Zirveye Japonya, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Kore Başbakanlarının katılımı da bir anlamda ittifakın Pasifik'e odaklanmasını ve tehdit olarak gösterdiği Çin'e yönelik bölgesel işbirliğini yoğunlaştırdığının göstergesidir. Zaten Pekin de bildiriye tepki göstermiştir.[4]

Temel kuruluş amacı Kuzey Atlantik bölgesinin güvenliği olan NATO, bir anlamda ABD'nin tehdit algısı çerçevesinde Pasifik'e yoğunlaşmaktadır. Ayrıca bildiriye Rusya'ya desteklerinden dolayı Belarus ve İran'ın eylemlerinin Avrupa'nın güvenliğini tehdit ettiği de belirtilmiştir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO'nun Stratejik Konsept belgeleri ve diğer dokümanları incelendiğinde, nükleer silah kullanılması ihtimalinin "oldukça/son derece düşük" olduğuna vurgu yapıldığı görülmektedir. Her ne kadar aynı ifade, yeni Stratejik Konsept'te ve zirve bildirisinde de yer alsın da Rusya-Ukrayna Savaşı, buna yönelik algıyı değiştirmiştir. ABD ve Rusya'nın nükleer silahlara yönelik işbirliğini sona erdirmesi, her iki tarafın da mevcut sözleşmelerden çekilmesi, giriştikleri yeni ve çok daha tehlikeli nükleer silahlanma faaliyetleri ve nükleer silah kullanım konseptlerindeki değişim, nükleer silahların yarattığı tehlikeyi çok kısa zamanda büyük oranda artırmıştır.

Öyle ki hem ABD Başkanı Joe Biden[5] hem de önceki Rusya Devlet Başkanı Medvedev'in[6] de belirttiği gibi dünya, 1962 Küba Krizi'nden daha tehlikeli bir döneme girmiştir. Son dönemde olduğu gibi nükleer tehlike, Vilnius Zirvesi'ne de yansımış ve bildirisinde, ittifakın nükleer bir saldırıya yönelik hazırlıklı olacağı ve nükleer caydırıcılığın önemine vurgu yapılmıştır. Hatta tıpkı Stratejik Konsept'te olduğu gibi kimyasal, biyolojik ve radyolojik silahlarla yapılacak saldırı ihtimali ve buna yönelik hazırlıktan da bahsedilmiştir.

Konvansiyonel tehdit kapsamında ise Madrid Zirvesi'nde karar verilen Yeni Kuvvet Modeli ve ittifakın yeni savunma planının önemi vurgulanmış ve 2014 yılındaki Ukrayna Krizi'nden sonra teşkil edilen NATO Ani Mukabele Kuvveti'nin daha modern ve kapsamlı bir hale getirileceği dile getirilmiştir. Şüphesiz her iki konu da Soğuk Savaş Dönemine dönüşe işaret etmektedir. Bir yandan NATO'ya görev için tahsis edilmiş ve çok kısa zamanda konuşlandırılacak (ilk 10 günde 100.000, 10-30 gün arası 300.000 ve 30-90 gün içinde 500.000) konvansiyonel birlik sayısı artırılarak NATO, konvansiyonel bir savaş için hazırlanırken; diğer taraftan da nükleer silahların rolü yeniden vurgulanmaktadır. 2000'li yılların başında kurulmasına karar verilen NATO Mukabele Gücü'nün ilk dönemde 25.000 kişilik birlikten oluşması düşünüldükçe,[7] günümüzde 90 gün içerisinde 500.000 gibi bir rakamdan bahsedilmesi de Soğuk Savaş döneminde dönüldüğünü gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak 2008 senesindeki Rusya-Gürcistan Savaşı, NATO'nun tepkisini çekmişse de çok büyük bir etki ve değişim yaratmamıştır. Ancak 2014 yılındaki Ukrayna Krizi ve Kırım'ın uluslararası hukuka aykırı bir biçimde ilhak edilmesi ve 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Batı'nın güvenlik anlayışını tamamen değiştirmiştir. Savaş, 2014 krizinden çok kısa bir önce Soğuk Savaş döneminden kalma Amerikan silah ve birliklerinin Avrupa'dan çekilmesini kutlayan Avrupa'nın Soğuk Savaş mantığına geri dönmesine sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla 2014 yılından bu yana Avrupa'da güvenlik mimarisi hızla değişmekte ve her geçen gün Soğuk Savaş mantığı tekrar canlanmaktadır. Gerek Yeni Stratejik Konsept gerekse de Vilnius Zirvesi Sonuç Bildirgesi, bunu bir kere daha teyit etmiştir.

[1] Şafak Oğuz, "NATO's Mistakes That Paved the Way for Russia-Ukraine Crisis", Journal of Black Sea Studies, 12(45), 2015, s. 1-12.

[2] "Rusya'dan NATO'ya Tehdit Gibi Uyarı: 3. Dünya Savaşı Yaklaşıyor!", Akşam Gazetesi, <https://www.aksam.com.tr/dunya/rusyadan-na-toya-tehdit-gibi-uyari-3-dunya-savasi-yaklasiyor/haber-1382132>, (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

[3] "NATO: Savaş Devam Ederken Ukrayna Üye Olamaz", Independent Türkçe, <https://www.indyturk.com/node/646976/d%C3%BCnya/na-to-sava%C5%9F-devam-ederken-ukrayna-%C3%BCye-olamaz>, (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

[4] "China Promises 'Resolute Response' to any NATO Expansion in Asia", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2023/7/12/china-promises-robust-response-to-any-nato-expansion-in-asia>, (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

[5] "Ukraine War: Biden Says Nuclear Risk Highest Since 1962 Cuban Missile Crisis", BBC, <https://www.bbc.com/news/world-us-cana-da-63167947>, (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

[6] Jon Jackson, "Ex-Russian President Calls Nuclear Apocalypse 'Probable'", Newsweek, <https://www.newsweek.com/ex-russian-president-calls-nuclear-apocalypse-probable-1810555>, (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

[7] Richard Kugler, "The NATO Response Force 2002-2006 Innovation by the Atlantic Alliance", NDU Press, <https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/occasional/CTNSP/CaseStudiesArchive/Case-1-NATO-Response-Force.pdf?ver=2017-06-16-150518-373>, (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

ANKASAM ANALİZ

Asya-Pasifik'teki Bölgesel Rekabet ve Kuzey Kore

Kuzey Kore, dünyanın en büyük nükleer güçlerinden biridir.[1] Aynı zamanda Pyongyang yönetimi, 2022 yılında rekor sayıda Kıtalararası Balistik Füze denemesi ve nükleer tatbikat gerçekleştirmiştir.[2] Bu bağlamda nükleer tehlikenin her geçen gün daha da arttığı ifade edilebilir.

Dahası Kuzey Kore, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'yle (NATO) de ciddi bir rekabet içerisinde. Bu da Batı'nın ilgisini Asya-Pasifik coğrafyasına yoğunlaştırmasının nedenlerinden biridir.

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

Öte yandan Kuzey Kore de hem Çin ile ABD arasındaki rekabeti hem de 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı[3] nedeniyle küresel sistemde avantajlı bir durum elde etmektedir. Zira bahsi geçen hususların tamamı, ABD ve NATO'nun enerjisini harcaması gereken konulardır.

Bahse konu olan bu durum da Kuzey Kore'nin kendine alan bulabilmesine ve eylemlerini daha rahat bir biçimde haya geçirebilmesine olanak sağlamaktadır. Bu kapsamda Batı'nın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) içerisinde Kuzey Kore'ye karşı almaya çalıştığı yaptırım kararları da Çin ve Rusya'nın oylarıyla reddedilmektedir. Bu ise Batı'nın Kuzey Kore merkezli sorunlara yeterince odaklanamamasına sebebiyet vermektedir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki; Kuzey Kore'nin en son olarak 31 Mayıs 2023 tarihinde bir casus uydu fırlatma girişiminde bulunduğu[4] fakat başarısız olduğu bilinmektedir.[5] Elbette bu da coğrafi olarak Kuzey Kore'ye yakın olan ülkelerde ve özellikle de Güney Kore ve Japonya'da ciddi kaygılara neden olmuştur. Fırlatmanın gerçekleşmesinin ardından Güney Kore'nin başkenti Seul'deki yetkililer hem şehirdeki hoparlörlerden uyarı yayınlamış hem de cep telefonlarına halkın güvenli yerlere gitmesi gerektiğine dair mesajlar göndermiştir. Ö Japonya ise Okinawa şehri için bir füze uyarı sistemi devreye sokmuştur.[6]

Bölgede cereyan eden hadiseler, Kuzey Kore'nin eylemlerinin ciddi endişelere yol açtığını göstermektedir. Elbette bundan ötürü Seul ile Tokyo'nun Pyongyang'a karşı olan tutumu da sertleşmektedir. Ayrıca ile Kuzey Kore arasındaki gerilim de günden güne artmaktadır. Ancak ABD, Japonya ve Güney Kore'nin ortaklığında hayata geçirilecek eylemlerin Kuzey Kore'yi caydırmaktan ziyade; daha fazla provoke edeceği öne sürülebilir.

Dahası 15 Haziran 2023 tarihinde Güney Kore Ordusu, Kuzey Kore'nin iki kısa menzilli füze fırlattığını ve bunları ülkenin doğu kıyısından ateşlediğini duyurmuştur. Fırlatmalar, Pyongyang'ın Güney Kore ve ABD birlikleri tarafından düzenlenen askeri tatbikatlara yanıt verileceği konusunda uyarıda bulunmasının hemen ardından meydana gelmiştir.[7]

Japonya Savunma Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada ise iki balistik füzenin muhtemelen düzensiz bir yörüngede uçarak ülkenin münhasır ekonomik bölgesine düştüğü belirtilmiştir. Japon yetkililer, birinin Doğu Denizi olarak da bilinen, Ishikawa Vilayeti'nin bir parçası olan Hegura Adası'nın yaklaşık 110 km kuzeybatısındaki Japon Denizi'ne; diğeri'nin ise yaklaşık 250 km uzaklığa düştüğünü dile getirmiştir. [8]

Daha sonra da ABD, Güney Kore ve Japonya ortaklığında bir açıklamada bulunulmuş ve Pyongyang'ın söz konusu eylemi sert bir şekilde kınanmıştır. Yapılan açıklamada şu ifadeler yer almıştır:[9]

"Bu fırlatmalar, birden fazla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararının açık ihlalidir ve Kuzey Kore'nin yasadışı kitle imha silahlarının ve balistik füze programlarının bölge, uluslararası barış ve güvenlik ve küresel nükleer silahların yayılmasını önleme noktalarında oluşturduğu tehdidi göstermektedir"

Bu kapsamda Kuzey Kore'nin nükleer eylemleri hasebiyle bölgedeki gerilimin git gide yükseldiği ve tehlikeli bir boyuta evrildiği söylenebilir. Bu da ilerleyen süreçte bir sıcak çatışma ihtimalinin yaşanabileceğine işaret etmektedir. Lakin ABD'nin Rusya-Ukrayna Savaşı ve Çin'le ilgili sorunlar sebebiyle Kuzey Kore üzerinden de olsa kısa vadede bir sıcak çatışma istemeyeceği iddia edilebilir.

Sonuç olarak Kuzey Kore'nin nükleer denemelerinden kaynaklanan gerilimin kısa vade de çözülmeyeceği ve tansiyonun daha da yükseleceği ortadadır. Ancak bu gerilimin sıcak çatışmaya dönüşmesi de beklenmemektedir. Öte yandan Pyongyang'ın yarattığı tehdidin de Seul-Tokyo-Washington hattındaki konsolidasyonu güçlendireceği aşikardır.

[1] "Is It Tim to Accept North Korea is a Nuclear Power", Cable News Network, <https://edition.cnn.com/2022/10/28/asia/north-korea-nuclear-threat-solution-analysis-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 06.07.2023).

[2] "North Korea's Record Year of Missile Testing is Putting the World on Edge", Cable News Network, <https://edition.cnn.com/2022/12/26/asia/north-korea-missile-testing-year-end-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 04.07.2023).

[3] "Russia-Ukraine War Live Updates: Russian Missiles Strike Zelenskyy's Hometown", Australian Broadcasting Corportaion News, <https://abcnews.go.com/International/live-updates/russia-ukraine-war/?id=99926452> (Erişim Tarihi: 05.07.2023).

[4] "North Korea's Spy Satellite Lanuch Fails as Rocket Falls into Sea", The Korea Times, https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2023/05/103_352070.html, (Erişim Tarihi: 05.07.2023).

[5] "North Korea Spy Satellite Launch Fails as Rocket Falls into the Sea", Associated Press News, <https://apnews.com/article/north-korea-launch-military-spy-satellite-db6ce3f08e23674aef519d04403>,(Erişim Tarihi: 06.07.2023).

[6] Aynı yer.

[7] "North Korea Fires Two Missiles After South Korea-US drills", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/15/north-korea-fires-two-missiles-after-south-korea-us-drills>, (Erişim Tarihi: 19.06.2023).

[8] "North Korea Fires Two Short-Range Missiles After Warning of Response to Allied Drills", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/north-korea-fires-ballistic-missile-skorea-2023-06-15/>, (Erişim Tarihi: 19.06.2023).

[9] "North Korea Launches 2 Ballistic Missiles toward Sea in Protest of US-South Korea Military Drills", Associated Press News, <https://apnews.com/article/north-korea-ballistic-missile-launch-82fc44d252d20d33f15708177d84ffc6>, (Erişim Tarihi: 19.06.2023).

ANKASAM ANALİZ

Japonya ile Güney Kore Arasındaki Tarihsel Problemlerin Güncel Konjonktüre Yansımaları

Asya-Pasifik jeopolitiği incelendiğinde, Kuzey Kore ile Çin'in Batı, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) önemli birer rakibi olduğu söylenebilir. Bu çerçevede Batı ile Kuzey Kore arasındaki rekabet daha çok bölgesel bir seyre sahipken; Batı ile Çin arasındaki mücadelenin küresel dengelere etki ettiği öne sürülebilir.

Bu kapsamda Kuzey Kore'nin dünyanın en büyük nükleer güçlerinden biri olduğunu[1] söylemekte fayda vardır. Öte yandan Pyongyang, 2022 yılında rekor sayıda Kıtalararası Balistik Füze denemesi ve nükleer tatbikat yapmıştır.[2] Dahası Kuzey Kore'nin

büyüyen nükleer gücüne ve artan nükleer tatbikatlarına yönelik Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) içerisinde alınmaya çalışılan yaptırım kararları da Çin ve Rusya'nın vetosuyla engellenmektedir.[3] Tüm bunların yanı sıra Pyongyang'ın Batı ve ABD karşıtı söylemleri de aradaki gerilimi arttırmaktadır.

Söz konusu rekabetlerin Çin boyutuna bakıldığında ise söz konusu ülkenin 2008 yılında başlayan küresel ekonomik krizin[4] ardından 2010 yılında Japonya'yı geçerek[5] dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olduğu belirtilmelidir.[6] Nitekim Pekin'in bu büyümesi de ABD ve NATO temelli Batı düze-

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

nine meydan okumasına yol açmıştır. Bu çerçevede Batı ile Çin arasında jeoekonomik, jeopolitik ve jeostratejik bir rekabet olduğu öne sürülebilir.

Mevzubahis rekabet, ABD'nin Asya-Pasifik Bölgesi'nde ittifaklar kurarak ve işbirliği zeminleri yaratarak kendisine önemli müttefikler edinmesine sebep olmaktadır. Bu kapsamda Avustralya, Japonya, Güney Kore, Vietnam, Endonezya, Yeni Zelanda ve Filipinler'in Batı'nın mühim bölgesel müttefikleri olduğu ifade edilebilir. Ancak bu devletler arasından Güney Kore ve Japonya öne çıktığı açıktır. Zira Japonya'nın BMGK'ya daimi olmayan geçici üye olarak kabul edilmesi de ABD'nin Çin ve Kuzey Kore'ye karşı elini güçlendiren bir gelişme olmuştur.[7]

Öte yandan Seul ile Tokyo arasında Japon işgali döneminden kalma birçok tarihsel problem vardır. Bunların başında söz konusu savaş döneminde zorla çalıştırılan işçilerin tazminatı, konfor kadınları ve Dokdo/Takeshima Adaları gibi problemler gelmektedir. Fakat özellikle de Kuzey Kore'nin yarattığı nükleer tehditleri yakından hissetmeleri ve Çin karşıtlığı sebebiyle Batı, bu iki aktörü konsolide edebilmektedir.

Taraflar, her ne kadar dış politika üretim süreçlerinde müşterek rakipler üzerinden ortak paydada buluşabiliyor olsa da Japonya ile Güney Kore arasındaki tarihsel problemler hala sürmektedir. Örneğin Seul'un tartışmalı Dokdo/Takeshima Adaları üzerinde tatbikatlar gerçekleştirmesi, Tokyo yönetimi tarafından "son derece üzücü" şeklinde nitelendirilerek kınanmıştır.[8]

7 Temmuz 2023 tarihinde Japonya Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada Tokyo'daki Güney Kore Büyükelçiliği'ne üst düzey bir diplomatın çağrıldığı ve Seul'deki Japonya Büyükelçiliği'ne de üst düzey bir Güney Kore'li yetkilinin çağrıldığı söylenmiştir.[9] Aynı zamanda söz konusu açıklamada şu ifadelere de yer verilmiştir:[10]

"Takeshima, tarihsel gerçekler ışığında ve uluslararası hukuka dayalı olarak tartışmasız bir şekilde Japonya'nın doğal bir toprağıdır. Güney Kore Ordusu'nun tatbikatları kabul edilemez ve son derece üzücüdür."

Mevzubahis durum ise devletlerin ortak rakip karşısında bir birliklik de sergileseler de tarihi sorunlarını hala zihinlerinde tuttuğunu göstermektedir. Bu kapsamda söz konusu sorunlar üzerinden yaşanacak ihtilafların ABD'nin bölgesel ittifaklarına zarar verme olasılığının bulunduğu ifade edilebilir. Dahası Çin ve Kuzey Kore de söz konusu anlaşmazlıkları gündeme getirerek bu ihtilaflar üzerinden Batı karşıtı bir politikayı gündeme getirebilir

Sonuç olarak ABD, her ne kadar bölgesel aktörleri "ortak düşman" algısı üzerinden birleştirebilse de bu devletlerin aralarındaki tarihsel problemlerin kısa vadede çözüme kavuşmayacağı ve Asya-Pasifik'teki Batı ittifakı içerisinde pimi çekilmiş bir el bombası olarak durmaya devam edeceği öne sürülebilir.

[1] "Is It Time to Accept North Korea is a Nuclear Power?", Cable News, Network World, <https://edition.cnn.com/2022/10/28/asia/north-korea-nuclear-threat-solution-analysis-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

[2] "North Korea's Record Year of Missile Testing is Putting the World on Edge", Cable News, Network World, <https://edition.cnn.com/2022/12/26/asia/north-korea-missile-testing-year-end-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

[3] "China and Russia Veto New UN Sanctions on North Korea for First Time Since 2006", Cable News, Network World, <https://edition.cnn.com/2022/05/26/asia/us-north-korea-united-nations-intl-hnk/index.html#:~:text=Russia%20and%20China%20on%20Thursday,develop%20nuclear%20capable%20missile%20systems.> (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

[4] "What Was the Financial Crisis of 2007–2008? Causes, Outcomes&Lessons Learned", The Street, <https://www.thestreet.com/dictionary/f/financial-crisis-2007-2008>, (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

[5] "China Overtakes Japan as World's Second-Biggest Economy", British Broadcasting Corporation, <https://www.bbc.com/news/business-12427321>, (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

[6] "Largest Economies in the World", Wisevoter, <https://wisevoter.com/country-rankings/largest-economies-in-the-world/>, (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

[7] "Japan Joins U.N. Security Council as New Nonpermanent Member", Kyodo News, <https://english.kyodonews.net/news/2023/01/6c679e2ec5bf-japan-joins-un-security-council-as-new-nonpermanent-member.html>, (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

[8] "Japan Protests to South Korea Over Military Drills on Disputed Islands", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/japan-protests-skorea-over-military-drill-disputed-islands-2023-07-07/>, (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

[9] Aynı yer.

[10] "Japan Protests to...", a.g.m.

ANKASAM ANALİZ

Sırbistan Dış Politikasında Zorlu Süreç

Son dönemde Balkanlar'daki gerilim, Kosova-Sırbistan ilişkileri üzerinden şekillenmektedir. Özellikle de Kosova'nın kuzeyinde yaşanan gerilimler, taraflar arasındaki ihtilafları derinleştirmiş ve Batı'nın iki aktöre olan tutumunu sertleştirmesine sebep olmuştur. Bu noktada Sırbistan'ın Rusya'yla ilişkileri düşünüldüğünde, Belgrad'ın Batı politikası dikkat çekmektedir. Zira Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) Vilnius Zirvesi'nde Ukrayna'ya odaklanmasının yanı sıra Sırbistan'la ilişkilerinin tüm bölge güvenliği üzerinde etkili olacağı vurgulanmıştır.

Konuyu açmak gerekirse Belgrad yönetimi, Priştine'yle münasebetlerinde istikrardan uzak durumdadır. Son zamanlarda yaşanan krizler ise çatışma riski taşıması açısından tehdit olarak değerlendirilmektedir. Bilhassa jeopolitik denkleme bakıldığında bu tehdit, Avrupa'ya doğrudan etkilemesi hasebiyle büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla Avrupa ve en mühim ortağı olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) konuya yakından ilgilidir. Batı'nın Priştine'ye yönelik takındığı tavırdan ziyade; Belgrad'a yönelik tutumu görece ön plandadır. Zira Sırbistan, potansiyel bir Rus ortağıdır.

**Veli Can
AKKAŞ**

Nihayetinde Sırbistan'ın komşularıyla iyi ilişkiler kurması, tüm bölgede Rusya'ya karşı ortak bir güvenlik politika izlemeyi kolaylaştırmaktadır. Ancak mevzubahis ilişkilerin kurulmasında birçok engel söz konusudur. Özellikle de ABD'nin son dönemdeki baskılayıcı tavrı, Sırbistan'ı Rusya'ya ve Çin'e itmektedir. Nitekim Washington tarafından Sırbistan Güvenlik ve Enformasyon Dairesi Başkanı Aleksandar Vulin'i yaptırım listesine alınması, bu baskıyı kanıtlar niteliktedir.[1] Dolayısıyla Belgrad'ın Batı'yla ortak politika izleme noktasında temkinli olacağını iddia etmek mümkündür.

İfade etmek gerekir ki; Batı, Ukrayna'ya olan desteğini NATO kapsamında yekpare bir tavırla sergilemeyi hedeflemektedir. Söz konusu bütünlüğün sağlanabilmesi için de Avrupa'nın önce kendi sınırlarındaki güvenlik kaygılarını sonlandırması gerekmektedir. Bu noktada ön plana çıkan aktörse Sırbistan'dır. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde NATO-Belgrad münasebetlerinde diplomatik temasların sıklaşması muhtemeldir. Bu temaslar, en temelde Moskova-Belgrad ve Priştine-Belgrad ilişkileri üzerinden şekillenebilir. Özellikle de Sırbistan'ın Kosova'yla olan ilişkisinin tıkanma noktasında olması hasebiyle bu konu, Batı için çözülmesi gereken bir mesele olarak görülmektedir.

Kısacası Kosova ile Sırbistan arasındaki istikrarsızlık, tüm bölgeyi etkilemektedir. NATO, tarafları gerilimi azaltmaya ve diyaloga geri dönmeye davet etmektedir. Ancak ek çaba göstermeden sadece söylemlerle bunun gerçekleşmesi oldukça zordur.

Anlaşılabileceği üzere, son dönemde Sırbistan dış politikasının üzerinde durduğu husus güvenlidir. Siyasi yalnızlıktan kurtulmak isteyen Belgrad, çok yönlü denge politikasını dikkatli şekilde sürdürmeye ve kendine yeni müttefikler edinmeye çalışmaktadır. Bu da Pekin ve Moskova'yı Belgrad yönetimi için cazip kılmaktadır. Özellikle de Kosova konusunda Batı yaptırımlarıyla zor durumda kalan Sırbistan Cumhurbaşkanı Alexander Vucic, Rusya'yla münasebetlerinde temaslarını sıklaştırmış ve Rusya Büyükelçisi Aleksandar Bochan-Karchenko'yla yapılan görüşmede Priştine'nin tutumu sebebiyle bölgedeki tansiyonun yükseldiğini ifade etmiştir.[2]

Görüldüğü gibi Belgrad'ın Batı dışı unsurlara olan ilgisi artmaktadır. Ancak tek kalemde Batı'ya sırtını dönmesi gerek güvenlik gerekse de ekonomik nedenlerden ötürü zordur. Zira Sırbistan, Batı'nın bir parçasıdır ve Avrupa'nın getirilerinin farkındadır. Dolayısıyla Batı tarafından uygulanacak yaptırımları azaltmak amacıyla bir yandan Rusya ve Çin gibi aktörlerle temaslarını

sürdürürken; diğer taraftan da Batı'yla münasebetlerini iyileştirmeye çalışmaktadır.

Aslında Vucic'in içinde bulunduğu kritik durumu aşmak için çok yönlü bir denge politikası uygulamak istediği ileri sürülebilir. Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise Vucic'in bölgede işbirliğine yönelik girişimleridir. Kendisine manevra alanı kazanmak isteyen Belgrad, bir yandan bölge için önemini ortaya koymaya diğer taraftan da Avrupa için tehditten ziyade; potansiyel bir ortak olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. Bu çerçevede Avusturya ve Macaristan'la imzaladığı mutabakat zaptı, söz konusu çabayı göstermektedir. Burada Vucic'in Avrupa'nın çıkarlarına yaptığı vurgunun da göz ardı edilmemesi gerekmektedir.[3]

Sonuç olarak NATO'nun politikalarındaki en önemli konu Ukrayna meselesidir. Ancak Batı'nın Rusya'ya karşı yekpare bir tavır sergileyebilmesi için öncelikle kendi sınırlarındaki güvenlik endişelerini gidermesi gerekmektedir. Bu noktada Sırbistan ile Kosova arasında yaşanan sorunlar dikkat çekmektedir. Zira iki aktör arasında yaşanacak bir çatışma, tüm bölgeyi etkileyecektir. Dolayısıyla Belgrad-Priştine hattındaki krizlerin sona ermesi ve diyalog yolunun tekrar açılması için Batı'nın baskısı artmaktadır. Bilhassa Sırbistan'ın Rusya'yla ilişkileri düşünüldüğünde, Vucic'in tutumu mühimdir. Fakat Batı'nın Belgrad'a yönelik tutumu sertleştiğinde Vucic, Rusya ve Çin gibi alternatiflere yönelmektedir. Buna rağmen Sırbistan'ın Batı'ya tamamen yüz çevirmesi beklenmemektedir.

[1] "Aleksandar Vulin, važna ličnost u Vladi Srbije, stavljen na listu sankcija SAD-a", Al Jazeera, <https://balkans.aljazeera.net/videos/2023/7/11/aleksandar-vulin-vazna-licnost-u-vladi-srbije-stavljen-na-listu-sankcija-sad-a>, (Erişim Tarihi: 11.07.2023).

[2] "Вучиќ го информирал Боцан-Харченко за насилството што Приштина го применува врз Србите", Slobodenpecat, <https://www.slobodenpecat.mk/vuchikj-go-informiral-bocan-harchenko-za-nasilstvo-to-shto-prishtina-go-primenuva-vrz-srbite/>, (Erişim Tarihi: 13.07.2023).

[3] "Србија, Австрија и Унгарија на Самитот во Виена ја продолжуваат соработката во заштитата на границите", Slobodenpecat, <https://www.slobodenpecat.mk/srbija-avstrija-i-ungarija-na-samitot-vo-viena-ja-prodolzhuvaat-sorabotkata-vo-zashtitata-na-granicate/>, (Erişim Tarihi: 07.07.2023).

BASINDA ANKASAM

25 Temmuz 2023

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Ankara Radyosu Gündem programında dış politikadaki güncel gelişmeleri değerlendirdi.

25 Temmuz 2023

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TVNET Dış Hatlar programında dış politikadaki güncel gelişmeleri değerlendirdi.

25 Temmuz 2023

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol'un Özbekistan'da Sayın Şevket Mirziyoyev liderliğinde hayata geçirilen stratejik kalkınma planlarına ilişkin değerlendirmeleri, Özbekiston 24 TV'de paylaşıldı.

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*'nin son sayısı yayımlanmıştır. *Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK* veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*'nin son sayısı yayımlanmıştır. *Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK* veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

